

Aanklacht

Tegen een onzorgvuldig en ondemocratisch proces rondom bouwen in de Gnephoek.

In vier polders in Nederland die het minst geschikt zijn voor woningbouw is een ongewoon groot aandeel van de grond in handen van projectontwikkelaars. De Gnephoek-polder in het Groene Hart is daar één van. Deze projectontwikkelaars en aanverwanten lobbyen al jarenlang bij gemeenten om hun goedkope investering in landbouwgrond om te kunnen zetten in dure bouwgrond. De mogelijke winst is dan ook niet mis. [Follow The Money](#) becijferde dat zij bij die vier locaties in totaal een half miljard winst kunnen maken. Bij hun inspanningen deinzen ze er niet voor terug om tegenstanders te intimideren en verkiezingen met eigen campagnes te beïnvloeden.

De Gnephoek is al tientallen jaren onderwerp van discussie. Juist in Alphen aan den Rijn, de stad die graag pronkt met de ligging in het fraaie Groene Hart, is er inmiddels een meerderheid van politici en bestuurders die het geen probleem vindt opnieuw een stukje Groene Hart op te offeren voor woningbouw. Hoe groter de stad, des te meer aanzien. En des te meer geld van het Rijk?

Bij hun inspanningen hebben de Gemeente en projectontwikkelaars zeer actieve hulp gehad van Tweede Kamerleden van de VVD en van het CDA. Zo noemden Kamerleden en bewindslieden de polders maar liefst 274 keer in twintig verschillende debatten. En hoewel de Tweede Kamer helemaal niet bepaalt waar woningen moeten komen leidde dit tot een aangenomen motie. Deze dwong Minister de Jonge zich persoonlijk met deze zaak te bemoeien. Dat kwam de Minister niet slecht uit, want hij heeft een uitdagende bouwdoelstelling voor Nederland en elke bouwlocatie is er een.

Kokervisie tegenover een brede visie van experts

Een werkbezoek van de Minister op locatie in mei 2022 maakte al snel duidelijk dat de Provincie Zuid-Holland en de Gemeente Alphen aan den Rijn lijnrecht tegenover elkaar staan. De Provincie heeft een visie over een veel groter gebied dan een gemeente met groeiambities. De Provincie stippelt een gebalanceerd beleid uit om bebouwing en groen in dit deel van het Groene Hart in evenwicht te houden. Dus legde de Provincie vast dat bebouwing vooral langs een al verstedelijkt gebied, de lijn Leiden-Den Haag-Rotterdam-Dordrecht, moet plaatsvinden. Dat is overigens volledig in lijn met het advies van experts zoals het College van Rijksadviseurs dat oproept om dicht bij bestaande voorzieningen te bouwen in plaats van in een weiland.

Daarnaast had de Provincie de ongeschiktheid van de Gnephoek als bouwlocatie onderbouwd met overtuigende argumenten.

- Tweederde van de bodem is ongeschikt om te bouwen
- De Gnephoek heeft een 'hoge cultuurhistorische waarde'
- De polder is een weidevogelgebied en (deels) stiltegebied.
- De provinciale wegen rondom Alphen zitten al aan de top van hun capaciteit
- Er zijn meer dan voldoende woningplannen in de regio
- Het is waarschijnlijk niet financieel haalbaar en praktisch uitvoerbaar.

De gemeente Alphen aan den Rijn stelt daar tegenover dat een stad van 100.000+ inwoners gewoon moet kunnen groeien. Via de media wordt vooral gewezen op de grote noodzaak van bouwen voor

de eigen bewoners. Bij de aantallen noodzakelijke extra woningen die de Gemeente noemt is het echter duidelijk dat men rekent op aantrekking van bewoners uit de omliggende grote steden.

Volgens Gedeputeerde Staten zijn er in de gehele regio Holland Rijnland, waar Alphen aan den Rijn toe behoort, nu genoeg woningbouwplannen om het tekort tot en met 2030 op te vangen. Het provinciebestuur baseert zich op de Woningbehoefteraming 2021.

Een gebrek aan bereidheid tot bouwen kan de provincie Zuid-Holland sowieso niet verweten worden. In de deal die de provincies met het kabinet in oktober 2022 hebben gesloten is Zuid-Holland met afstand koploper. De provincie heeft zich tot en met 2030 gecommitteerd aan maar liefst 235.460 nieuwe woningen. Dat is meer dan een kwart van alle nieuwbouw in Nederland.

Alles wordt opgehangen aan de mening van één persoon

De Minister had na dit gesprek partij kunnen kiezen voor de gangbare democratische principes en dus voor de Provincie als verantwoordelijke laag met een bredere visie op de problematiek. De Minister koos echter voor een bekende truc. Hij stelde een adviseur aan, in de persoon van ex-Deltacommissaris Wim Kuijken, die klaarheid moest brengen.

Het document dat de heer Kuijken in oktober 2022 opleverde kwam feitelijk neer op een opsomming van de standpunten van de diverse betrokkenen (gemeente, provincie, hoogheemraadschap, regio, ministeries) en vervolgens zijn MENING. Die mening was vrij vertaald dat een stad van 100.000+ inwoners moest kunnen doorgroeien. Daar voegde hij aan toe – en dit markeerde hij als zijn PERSOONLIJKE opvatting – dat de bouw van 5.500 woningen ‘het meest realistische’ scenario was. De flinterdunne onderbouwing lijkt vooral ingegeven door geld. Bij dit scenario hoefde het Rijk voor duizenden woningen slechts 40 miljoen bij te passen.

De unieke landschappelijke waarde en de biodiversiteit van de Gnephoek-polder werd door dhr. Kuijken gebagatelliseerd door te wijzen op recente vogeltellingen. Deze hadden uitgewezen dat er maar weinig weidevogels over waren. Ons inziens niet verwonderlijk in een gebied dat al jaren in handen is van projectontwikkelaars in plaats van natuurbeheerders.

De Minister was opgetogen, sprak zelfs van een ‘doorbraak’. Hij ontbood direct de bestuurders van de gemeente, de provincie, het hoogheemraadschap en de regio. Dit om zijn beslissing om dit ‘advies’ te omarmen mede te delen. En om de partijen op te dragen onderzoeken af te ronden en voor dit scenario een Masterplan uit te werken. Dat moet voor de zomer van 2023 gereed zijn.

Waar staan we nu?

De druk op de Provincie om in te stemmen is enorm geworden. Door het aantal woningen voorlopig listig te kiezen - halverwege de 0 van tegenstanders zoals de Provincie en de 10.000 van voorstanders - is op het oog wat water bij de wijn gedaan. En door het geplande gebied – dat ons inziens meer weg heeft van een stevige bouwlaars dan van een ‘hockeystick’ – te plannen waar meer klei ligt is het argument van een te slappe bodem ook wat onderuitgehaald.

Lastig is ook dat in maart 2023 de verkiezingen van Provinciale Staten plaatsvinden. Dus in aanloop naar presentatie van het Masterplan. En ook dan zal het sentiment rondom bouwen naar verwachting nog onverminderd hoog zijn. Een nieuw college kan zomaar minder standvastig blijken (in het alleen en vooral binnenstedelijk bouwen voor de eigen inwoners van Alphen en voor de

doelgroepen starters en ouderen) dan de huidige verantwoordelijke gedeputeerde (Anne Koning - PvdA)

Het Waterschap moet vanuit het principe 'water en bodem sturend' dit proces nauwlettend in de gaten houden. Maar hoeveel macht heeft men in de praktijk? Het principe is opgenomen in het regeerakkoord van Rutte IV en ook in het recente Deltaprogramma 2023 is de urgentie opnieuw benoemd. De invoering van de Omgevingswet waarin dit is vastgelegd is echter opnieuw met een half jaar uitgesteld tot 1 juli 2023.

Beslissing van nu is een opmaat naar meer

Hoewel dus pas in de zomer van 2023 daadwerkelijk een beslissing wordt genomen, werd direct na uitkomst van het 'advies' van Kuijken via koppen in de media de indruk gewekt alsof de zaak al beklonken was. En al in dezelfde maand werd door de Gemeente al voorgesorteerd op méér. Als eenmaal de stap gezet wordt om grootschalig te bouwen in deze polder dan is immers de volgende stap veel gemakkelijker, zo moet men gedacht hebben. In de propositie Stadsrandontwikkeling Alphen aan den Rijn van 20 oktober werd schaamteloos voorgesorteerd op de bouw van uiteindelijk 10.000 woningen. En ook Kuijken voelde zich in zijn 'advies' geroepen om die mogelijkheid van een (kennelijk minder realistisch) groter Masterplan na 2030 wel aan te stippen.

Is er nog hoop?

Ja!

Er kunnen in de onderzoeken tussen nu en medio 2023 obstakels gevonden worden. Zo kan blijken dat het in het geplande gebied om een dunne toplaag van klei op veen gaat en dat bebouwing ervan de bodemdaling zal versnellen. Het gevolg zou zijn dat toekomstige bewoners te maken kunnen krijgen met verzakkingsschade aan funderingen, muren, openbare ruimte, wegen, rioleringen en leidingen. Dat vooruitzicht zou de interesse voor wonen in de Gnephhoek kunnen verminderen.

De uitslag van de verkiezingen in maart volgend jaar voor de Provinciale Staten en Waterschappen ligt nog geenszins vast. We moeten er alles aan doen om de partijen die tegen bebouwing van de Gnephhoek zijn in die verkiezingen te steunen.

Het Waterschap kan vanuit zijn verantwoordelijkheid een veto uitspreken om in een badkuip te bouwen.

Er kan bij de gemeente en bewoners inzicht komen dat het zo gewaardeerde Groene Hart geen braakliggende bouwgrond is. Het plezier van fietsen over de pittoreske Landlustweg in Koudekerk, met eeuwenoude boerderijen, verdwijnt als deze cultuurhistorie wordt ingeklemd tussen moderne woonwijken. De monumentale Vrouwgeestmolen in het weidse polderlandschap wordt toch minder bijzonder met grote huizenblokken op de achtergrond. En die weidevolgels krijgen straks nog minder zin om neer te strijken.

Natuurgebieden en stadsgroen maken ons leven gezonder. Studies geven een eenduidig beeld: in een groene omgeving zijn mensen niet alleen gelukkiger maar ook gezonder. Maar dan moet die groene omgeving niet stelselmatig worden opgepeuzeld.

Het is tijd voor échte democratie en bewonersparticipatie

Het is dan ook tijd dat bewoners nu echt betrokken worden. En met name bewoners in of grenzend aan het buitengebied, die met de directe gevolgen van bebouwing van de Gnephoek te maken krijgen. Alphen heeft de mond vol van participatie door bewoners. Bij herhaling worden echter op cruciale momenten bewoners niet geraadpleegd. Dat geldt voor de Omgevingsvisie 'Groene gemeente met lef', waaraan op het laatste moment de Gnephoek als woningbouwlocatie werd toegevoegd, tegen de zin van coalitiepartner GroenLinks.

En ook Kuisken heeft voor zijn advies met iedereen gepraat behalve met de mensen waar het om gaat: de bewoners.

Zeker, er was los van zijn advies een bewonersraadpleging van de Gemeente via een zogenaamde flitspeiling over bouwen in Alphen aan den Rijn. Ondanks de sturende vraagstelling en de slecht gekozen periode leverde deze de uitkomst op dat Alphenaren liever woningen zien op industrieterreinen en sportvelden dan in de Gnephoek. De vraag is wat daar nu mee wordt gedaan.

Oproep

Wij roepen alle betrokken partijen op

- een zuiver democratisch proces te volgen. En de echelons met hun eigen verantwoordelijkheden te respecteren,
- niet alleen naar huidige behoeften maar ook die van generaties na ons te kijken,
- de burgers op korte termijn te betrekken
- en onafhankelijk te opereren van het grote geld van projectontwikkelaars en andere grondspeculanten.

Wij roepen bestuurders op om 'lef' te hebben om de kwaliteiten van het Groene Hart te respecteren en in de plannen te borgen.

Maak Het Hart Niet Hard